

September 1945

Daagsbladet 1. (1-2)

Rettsstatens prinsipper.

117063

Man darf nur alt werden,
um milder zu sein,
ich sehe keinen Fehler begehen
den ich nicht auch begangen
hätte.

Goethe.

De sterke affekter overfor landssvikene har selvfølgelig ikke overrasket noen psykolog. Allerede i 1940 karakteriserte jeg den alminnelige innstilling således: Hatet til tyskerne er rødgledende, men hatet til N.S. er hvitgledende, og jeg foresatte meg å motarbeide at dette hat skulde føre til brudd på rettsstatens prinsipper. I oktober 1940 gjennomtenkte jeg i fengslet den artikkel jeg vilde offentliggjøre like etter frigjørelsen, og valgte overskriften «Vi er et kulturfolk i en rettsstat», — den kom i «Arbeiderbladet» og «Morgenbladet» 14. mai 1945. Mine senere innlegg har vært preget av samme ånd, ikke av noen bløt-søten medlidenhet.

En som har lidt så mye som f. eks. herr Rolf Hofmo, vil na-

turligvis vanskelig kunne tenke med kjølig ro i disse spørsmål, men til veiledning for andre skal jeg forklare mitt standpunkt, — det blir mitt siste innlegg i denne strid, jeg har ikke tid til å svare på eventuelle nye angrep, det nytter også lite å tale fornuft til opphissede mennesker.

Rettsstaten tillater nødverge, men henviser ellers alle forurettede borgere til å overlate retts-håndhevelsen til de offentlige myndigheter, og disse må ha hjemmel i skreven lov for ethvert inngrep (arrestasjon, dom, straff). Bare handlinger som er uttrykkelig forbudt i lov, er straffbare, ganske bortsett fra den moralske vurdering av dem. F. eks. er ekteskapsbrudd (hor) ikke lenger straffbart etter norsk lov, men deri ligger ingen moralsk godkjennelse.

Hårklipping av piker som har stått i forhold til tyske soldater, er ulovhjemlet selvtekt og en straffbar forbrytelse (nødvergeparagrafen kan ikke påkalles her). Derfor har jeg protestert,

og herr Hofmo som selv i «Arbeiderbladet» nr. 61 erkjenner at han ikke har rett på straffeloven, har ikke kunnet imøtegå min påvisning av handlingens ulovlighet. Ved sin inntrengen i hjemmene har hårklipperne under-tiden også stjålet atskillig.

Massearrestasjonene av slike kvinner er et enda alvorligere brudd på rettsstatens prinsipper fordi statens myndigheter har gjort seg skyldig i det.

Jeg har spurt Riksadvokaten om lovhjemlen for disse arrestasjoner.

Han svarte i skrivelse av 11. august 1945:

«Etter provisorisk anordning av 26. februar 1943 om politi-tjenesten i Norge under krig § 6 kan personer, som blir eller befryktes å ville bli utsatt for overlaster fra befolkningens side på grunn av formodning om unasjonalt sinnelag, tas i forvaring av politiet på slik måte og for så lang tid som ansees nødvendig av hensyn til deres egen sikkerhet — dog begrenset til 120 dager. Det antas å være denne bestemmelse som i alminnelighet er brukt overfor de såkalte «tyskertøser». I denne forbindelse kan også nevnes prov. anordning av 12. juni 1945 om åtgjerder mot kjønns-sykdommer § 9, som gir Helserådet rett til å internere på sykehus eller annet sted enhver som en antar lider av kjønns sykdom når en mener det er skjellig grunn til å frykte for at vedkommende vil komme til å smitte andre.»

Arrestasjonen tilsikter altså «Schutzhaft», men en slik fengsling er neppe forutsatt i grunnlovens § 99, og det burde være en frivillig sak om kvinnene vil ha denslags beskyttelse.

Den provisoriske anordning av 12. juni 1945 kan ikke tjene som lovhjemmel for arrestasjoner for-ut for denne dato eller for innesperring av kvinner som ikke lider av kjønns sykdom, sammen med de syke.

Et annet av rettsstatens store prinsipper er at enhver varetekt-fange skal inntil han er dømt, ha alle de rettigheter som hensynet til selve undersøkelsen tillater. Før 9. april 1940 hadde varetekt-fanger rett til å skaffe seg mat utenfra for egen regning, rett til å få besøk, brev og pakker, rett til lesning m. m., — innskrenkninger i disse rettigheter kunne bare skje i henhold til forhørsret-tens kjennelse i hvert enkelt til-felle.

Det har vært alminnelig å be-handle politiske forbrytere lem-feldigere enn alminnelige forbry-tere, derfor innførte vår straffe-lov for disse forbrytelser adgang til å idømme «hefte» istedenfor vanlig fengsel (straffelovens 8., 9., 10. kapitel).

«Hefte» (custodia honesta) er en mildere form for frihetsberø-velse, — jeg henviser til straffe-lovkommissjonens grunnlovning.

Fengselstyrets regler av 6. au-gust 1945 forbød uttrykkelig landssvikfangene å motta mat-pakker. Jeg spør: har varetekt-

fanger som er siktet for andre forbrytelser, fremdeles samme rettigheter som før, eller behan-dles de nå like strengt som de poli-tiske fanger?

Etter forlydende er det organi-sert en storstilet smugling til Ile-bufangene, og vaktmannskapet har i et åpent brev til justisde-partementet i «Friheten» (nr. 95) klaget over forskjellige mangler ved tilsynet. Hvis man innrøm-mer disse fanger de rettigheter som lov og reglement tidligere ga alle varetektfanger, har man full rett til å undertrykke alle omgå-elser. Selvfølgelig har myndig-hetene hatt overordentlig store vanskeligheter ved forpleiningen av disse mange tusen fanger, men da det for de fleste vil bli fengs-ling i lange tider, bør de politiske fanger ikke til stadighet behan-dles strengere enn andre fanger.

Fangene på Ilebu måtte en gang — vistnok 8. juni 1945 — stå oppstilt 8 timer på den store appellplass. Som følge derav ble politikonstabel Henrik Aulie syk, ble innlagt i epidemivdelingen (!) på Ullevål og døde der 11. juni; obduksjonen viste et blødende sår på tolvfingertarmen. Dette forklarte hans enke for meg 9. juli, hun samtykket i offentlig-gjørelse. Etter mine rettsbegre-per plikter staten enten godvillig å betale henne erstatning eller i det minste å tilstå henne fri sak-førsel for erstatningssøksmål mot staten og vedkommende myndig-het på Ilebu.